

Intervju med Ariella Lindström, intervjuperson nr 4

Projekt: Göteborg berättar

Bandningens längd: 00:52:39

Datum: 2018-04-05

Intervjuare: Rolf Sossna

Plats: Sarauws rum, Ostindiska huset

Tid: 15.00-16.00

Intervju med Ariella Lindström

Bandningen börjar

Intervjuare [00:00:04]: Så då är vi igång, jag ska bara kolla här, jag tror att vi är igång, ja. Då börjar...

Talare [00:00:14]: Behöver jag inte använda någon?

Intervjuare [00:00:16]: Nej jag ville bara, säg någonting, säg någonting.

Talare [00:00:20]: Hallå, hallå.

Intervjuare [00:00:21]: Ja jättebra jag ville bara kolla att det gick in så jo vi börjar med lite formella frågor sådana där som alla besvarar och då vad heter du?

Talare [00:00:30]: Jag heter Ariella Gisele Lindström.

Intervjuare [00:00:35]: Och vart bor du?

Talare [00:00:36]: Jag bor i Eriksberg.

Intervjuare [00:00:44]: Och hur gammal är du?

Talare [00:00:46]: Jag är 69.

Intervjuare [00:00:50]: Och var är du född?

Talare [00:00:51]: Jag är född i Marocko i Casablanca.

Intervjuare [00:00:55]: Och vad arbetar du med eller vad har du för sysselsättning?

Talare [00:01:00]: Just nu är jag pensionär men är sysselsatt alla dagar.

Intervjuare [00:01:08]: Okej [skrattar] det är vanligt hos en del. Hur hamnade du i Göteborg?

Talare [00:01:17]: Jag träffade min man i Israel för länge sedan över 42 år för att om några dagar så firar vi 42 år av äktenskap men vi kände varandra fem år innan och han bodde först

i Stockholm, fick arbete i Göteborg och i mina resor en gång i Stockholm så var det en gång i Göteborg också så jag hamnade i Göteborg.

Intervjuare [00:01:58]: Och hur hamnade du i Israel?

Talare [00:02:01]: Jag som sagt föddes i Marocko och när Israel fick sin självständighet 1948, så många judar började flytta till Israel vi var inte bland de första som flyttade till Israel men en bror och en syster till mig som var 10 år respektive 12 år flyttade redan 1955 med det som kallades ungdomsaliya alltså ungdomar som flyttade till Israel.

Intervjuare [00:02:48]: Jaha.

Talare [00:02:52]: Och det var så att vi flyttade till Israel 1960 så mellan 1955-1960 det var ett liv av längtan.

Intervjuare [00:03:07]: Jaha.

Talare [00:03:08]: Man kan säga det var ett ledsamt liv okej vi levde gott, vi åt gott, vi hade hemtjänst, hemhjälp men just när det var judiska helger när vi satt vid ett dukat bord och min pappa tog, vinbägare för att välsigna helgen vi kallar det för kiddush och så, han kunde inte fortsätta läsa bönen han kände en klump i halsen, han längtade så mycket.

Intervjuare [00:03:51]: Efter barnen?

Talare [00:03:52]: Ja och då sa mamma ska du förstöra för oss igen vi har jobbat, vi har dukat och jag tänkte då åh gud är hon så okänslig, längtar hon inte efter dem? Men många år efter när jag växte upp så förstod jag att när någon är lite svag och känslig i ett par så måste den andra ta över och vara stark.

Intervjuare [00:04:24]: Ja, ja, javisst är det så.

Talare [00:04:27]: Så var det.

Intervjuare [00:04:28]: Men varför flyttade de?

Talare [00:04:32]: Jo, det var att man skulle flytta till Israel nu har vi liksom fått ett land, man skulle flytta till Israel efter självständigheten nästa månad blir det 70 år för att judar i alla generationer har längtat efter att komma tillbaka till det landet som de lämnade 2 000 år innan alltså det judiska ödet det är något fenomenalt, vi bodde i Marocko men jag gick i en judisk skola det var inte att tala om att äta kött som inte var kosher, det var inte att tala om att leva som muslimerna eller som kristna vi levde det liv som var bara för judarna.

Intervjuare [00:05:36]: Men hur var det levde dem, judarna levde på sitt sätt och muslimerna på sitt och de kristna på sitt...

Talare [00:05:44]: Ja.

Intervjuare [00:05:43]: ... men levde man sida vid sida eller var det förtryck eller förföljelse eller respekterade man varandra?

Talare [00:05:50]: Det var mest bredvid varandra, det var så att, judar inte allihop men en stor del hade det gott ställt och då jobbade muslimerna hos judar.

Intervjuare [00:06:08]: Jaha.

Talare [00:06:10]: Och självklart fanns det respekt men du vet ibland kunde det vara att man gick ut på gatan och fick någon som knuffade bak eller kallade aaah juden, jude eller så men i stora allmänhet det var okej, det var okej.

Intervjuare [00:06:35]: Men kristna fanns det också?

Talare [00:06:37]: De kristna fanns väldigt få.

Intervjuare [00:06:39]: De var väldigt få ja.

Talare [00:06:41]: Eh de har funnits när Marocko var under fransk, som...

Intervjuare [00:06:53]: För det låter som att franska är ditt modersmål.

Talare [00:06:56]: Ja [skrattar].

Intervjuare [00:06:58]: Så dina föräldrar eller din familj kom de från Frankrike då?

Talare [00:07:02]: Nej, nej alltså varje familj hade en annan historia från min mammas sida så hade hon, eh farfars far som stannade kvar i Jerusalem så hon berättade alltid att hennes farfar som bodde i Marocko hade åkt till Jerusalem på den tiden för att besöka sin pappa och sin familj och då var det 1928, hur vet jag det? För att efter att min mamma gick bort så kom det ett brev från på Facebook som visade sig att det var ett brev som den stora rabbinen på den tiden i Jerusalem tackade hennes farfar för han var en förmögen man kom till Jerusalem och delade mat till den judiska påsken till de fattiga som var där vid Västra muren i Jerusalem och bredvid var skrivet för hand men det såg ut som med maskin av den dåvarande rabbinen i Jerusalem och min mamma brukade alltid berätta sådant för mig och för familjen och jag tänkte många gånger jaja det är lite fantasi och tyvärr detta kom efter att hon hade gått bort annars hade hon blivit så glad för jag kollade det hebreiska datumet och jämförde med det vanliga datumet och fann att det var påsk, judiska påsken 1928 och då självklart då var hon cirka åtta år gammal och kunde komma ihåg att hennes farfar åkte till Jerusalem.

Intervjuare [00:09:17]: Och sen ni, fem år efter att dina syskon, två syskon hade flyttat till Jerusalem så flyttade hela familjen dit?

Talare [00:09:25]: Ja.

Intervjuare [00:09:25]: Jaha.

Talare [00:09:26]: De flyttade till Israel och de började gå i, internatskola.

Intervjuare [00:09:32]: Jaha de gjorde det okej.

Talare [00:09:36]: De gjorde det och vi hade en hemsk längtan jag kan till och med kalla den här generation som en generation av separation.

Intervjuare [00:09:50]: Jaha.

Talare [00:09:50]: Vi separerade först mamma separerades från en syster och en bror som hade åkt till Israel under 50-talet plus hennes pappa då var jag liten men jag kunde komma ihåg att hon längtade och de skrev brev till varandra och det är inte alltid att breven kunde komma fram utan man skulle skicka brev via några vänner via Paris.

Intervjuare [00:10:25]: Jaha.

Talare [00:10:26]: Och sen de skulle skicka de vidare till Israel, och efter att vi längtade och bad jämt att få komma ut så kom vi ut 1960 och det var inga pass, vi hade inga pass det var att åka med de eh agenterna som kom från Israel.

Intervjuare [00:10:58]: Men du var Marockansk medborgare?

Talare [00:11:00]: Eh, vad innebär Marockansk medborgare?

Intervjuare [00:11:03]: Eller var det franskt?

Talare [00:11:04]: Jag bodde i Marocko, jag föddes i Marocko men jag hade aldrig ett Marockanskt pass.

Intervjuare [00:11:11]: Hade du eller var det franskt?

Talare [00:11:13]: Nej inget pass, inget pass, jag hade inget pass utan man ordnar det som kallas "laissez-passer" man ordnade sådana eh intyg att man åkte tills man kom till Israel och det var inte lätt.

Intervjuare [00:11:32]: Nej, nej.

Talare [00:11:34]: Det var inte det.

Intervjuare [00:11:34]: Men var du medborgare i Marocko?

Talare [00:11:38]: Hur ska jag säga? Det beror på vad man säger för, för vad är en medborgare? En medborgare, jag föddes i Marocko, jag levde i Marocko tills jag var 11 år men jag hade inget pass.

Intervjuare [00:11:55]: Och sen när du kom till Israel blev du...

Talare [00:11:57]: Då kom vi till Israel och eftersom jag var inte 16 så man fick vänta tills man var 16 och fick id-kort.

Intervjuare [00:12:06]: Okej.

Talare [00:12:08]: Då var man glad att man fick sitt id-kort och sen eh när man var i Israel och första gången skulle man åka utomlands då skaffade man sig ett pass och då var det Israeliskt pass.

Intervjuare [00:12:21]: Så du blev du, då var du israelisk medborgare?

Talare [00:12:24]: Det kan man säga [skrattar].

Intervjuare [00:12:24]: Okej och nu är du svensk medborgare?

Talare [00:12:26]: Ja, ja.

Intervjuare [00:12:27]: Ja [skrattar].

Talare [00:12:29]: Så eh det här med vad är jag det är såhär.

Intervjuare [00:12:34]: Hur länge bodde du i Israel sen då? Då var du 11 när ni kom dit?

Talare [00:12:38]: Nej 11 när vi flyttade från Israel 1960 ursäkta nu blandade jag eh vi lämnade Marocko 1960 hela familjen men då lämnade vi kvar en storebror som var 20 år.

Intervjuare [00:12:57]: I Marocko?

Talare [00:12:58]: I Marocko.

Intervjuare [00:13:00]: Jaha.

Talare [00:13:01]: Och lägenheten var möblerad och allt var okej varför? För de agenterna som gav oss regler hur vi skulle bete oss så sa de att det kan hända någonting på vägen och så kanske vi är tvungna att komma tillbaka så förstör ingenting, ändra på ingenting för rätt som det är så kan vi komma tillbaka och behöva våra sängar och så så vi lämnade alltihop och när vi kom till Israel så eh min mamma hade minst två år som hon bara grät och längtade efter sina saker.

Intervjuare [00:13:49]: Tillbaka till Marocko?

Talare [00:13:50]: Ja och då var min pappa han var i eufori han var en sådan sionist han hade en eh filosofi en livsfilosofi som säger att man är född naken och ska dö naken så alla saker är ingenting att ha men mamma och han mamma var mycket eh logisk också och då när hon satt och var ledsen över alla mattor och alla grejer all hemtjänst hon hade som hon inte hade i Israel så sa min pappa okej var inte ledsen Gud kommer att ge oss tillbaka eh...

Intervjuare [00:14:40]: Hur kände du?

Talare [00:14:42]: Jag kände att, att det, okej vi fick lägenhet, vi fick lite grejer, föräldrarna sålde sina smycken, guldsmycken, för att kunna flytta från det stället vi kom då i norra Israel och köpa en lägenhet i center och du vet även om man hade pengar och guld och så det plötsligt var inte mycket värt eh en guldring kunde kosta låt oss säga i dagens värde 140 kronor.

Intervjuare [00:15:26]: Oj.

Talare [00:15:27]: Det var ingenting, dollarn var, det var ingenting på den tiden.

Intervjuare [00:15:34]: Men saknade du Marocko eller trivdes du i Israel? Hur var din uppväxt? Du var ju 11 när ni kom dit.

Talare [00:15:42]: Ja för mig det var först och främst att komma till det landet man bara satt och längtade och längtade och träffa de här syskonen.

Intervjuare [00:15:52]: Ja. Men du hade ju en bror kvar i Marocko?

Talare [00:15:55]: Ja och då var det en ny tid av separation och då hade min pappa en gång sagt åh ska jag se min store son tillbaka så kan jag väl dö liksom att då är det gjort och då önskade jag innerst inne att han ska inte dö [skrattar].

Intervjuare [00:16:16]: Nej [skrattar].

Talare [00:16:17]: Att han får gärna träffa honom men inte dö. Pappa han var en mycket kärleksfull människa, han älskade sina barn och okej alla gör det men han var väldigt extra och känslig och så...

Intervjuare [00:16:34]: Men hur var din, du hade vänner som blev kvar i Marocko, du fick nya kompisar då i Israel eller?

Talare [00:16:39]: Ja jag började studera i samma internat som min syster var.

Intervjuare [00:16:47]: Jaha.

Talare [00:16:46]: Och jag en gång var det, vi firar en en fest för naturen alltså mitt i februari ungefär så vi firar en fest som man planterar träd och samtidigt försöker och äter så mycket frukter som möjligt och många gånger är det torkade frukt för det finns inte alla frukter under hela året och så var det en sådan dag det är inte någon helig dag men det är en sådan dag som man trivs med naturen och då började jag gråta och jag sa ja den här tiden i Marocko brukade vi äta så många sorters frukt och pappa brukade läsa böner över alla dessa frukter och så sa min syster någonting som jag verkligen tog åt mig hon sa du är här bara några månader och du gråter fast att det går att åka till föräldrarna de bor i samma land och vad ska jag säga som har varit här fem år ensam och inte kunde åka och då fick jag min läxa

då tog jag åt mig och hon hade rätt faktiskt att det gick att åka även om det var långt men det var samma land.

Intervjuare [00:18:37]: Men sen var du kvar i Israel tills du flyttade till Sverige då?

Talare [00:18:40]: Ja egentligen har jag aldrig flyttat till Sverige.

Intervjuare [00:18:44]: Du har aldrig flyttat till Sverige?

Talare [00:18:45]: Nej [skrattar] jag har aldrig sagt nu flyttar jag till Sverige utan mitt liv har gjort på det sättet att redan som ung så hade jag bestämt mig att jag ska studera så mycket som möjligt och då studerade jag på universitetet i Israel och en sommar så träffade jag min blivande man och men jag kunde inte liksom följa med eller någonting utan det var fem år vi längtade efter varandra, vi skrev brev till varandra men jag tänkte jag lämnar inte mina studier.

Intervjuare [00:19:31]: Men hade han åkt tillbaka till Sverige då?

Talare [00:19:33]: Ja.

Intervjuare [00:19:34]: Jaha.

Talare [00:19:34]: Ja han jobbade som byggnadsingenjör och bodde på den tiden i Stockholm men det var liksom det var det viktigaste för mig att jag ska kunna så många språk som möjligt, jag ska studera så mycket som möjligt, jag ska vara akademiker och det tog mig den tiden i Israel sen jag kom till Sverige en jul som gäst och sen flyttade jag till, sen åkte jag tillbaka till Israel sen kom jag en annan gång det var på sommaren, sen stannade jag lite till och lite till och började studera svenska och sen gifte vi oss precis april för 42 år sedan.

Intervjuare [00:20:24]: Och då stannade du i Sverige?

Talare [00:20:25]: Ja då stannade jag.

Intervjuare [00:20:26]: Tills vidare? [Skrattar].

Talare [00:20:28]: Tills vidare ja och det en gång till, en tid av separation. Det hela temat är separation.

Intervjuare [00:20:38]: Har du längtat tillbaka till Israel?

Talare [00:20:40]: Ja det har jag gjort och sen har vi också flyttat hela familjen min man och två barn till Israel och bodde där mellan 1982-1989 i sju år.

Intervjuare [00:20:57]: I sju år.

Talare [00:20:59]: Ja.

Intervjuare [00:20:59]: Varför då?

Talare [00:21:02]: Jo vi försökte göra det som kallas "aliya" vi försökte och ta chansen och flytta till Israel och vara med familjen och göra någonting, det gick jättebra med den sociala biten, det gick jättefint, vi hade, vi har stor familj och vänner och vi hade det superbra men businessmässigt var mycket dåligt.

Intervjuare [00:21:38]: Jaha.

Talare [00:21:40]: Min man är svensk mycket ärlig och det var svårt i Israel det var jätte, jättesvårt för honom att vänja sig vid det, mentalitet.

Intervjuare [00:22:00]: Men han, är han också judisk?

Talare [00:22:02]: Han är judisk fast han är inte född som jude utan han, det som kallas att han har konverterat sig till judendomen.

Intervjuare [00:22:10]: För att kunna gifta sig med dig?

Talare [00:22:12]: Ja fast att innerst inne han var inte medlem i kyrkan redan då.

Intervjuare [00:22:18]: Nej.

Talare [00:22:19]: I släkten hade de en aning att det fanns något judiskt blod i släkten.

Intervjuare [00:22:28]: Men han hade ingen judisk uppfostran?

Talare [00:22:30]: Nej.

Intervjuare [00:22:30]: För det verkar som att familj och tradition och kultur, den judiska är väldigt viktigt för dig?

Talare [00:22:36]: Precis, precis ja.

Intervjuare [00:22:38]: Ja så han hade inte alls det här sabbatsfirandet och...

Talare [00:22:41]: Jo han gör det men han har läst...

Intervjuare [00:22:44]: Jo men han hade inte det då?

Talare [00:22:45]: Nej, nej, nej.

Intervjuare [00:22:46]: Ja jag förstår.

Talare [00:22:47]: Nej just det, just det och nu har vi...

Intervjuare [00:22:54]: Men sen flyttade ni tillbaka då?

Talare [00:22:55]: Och då flyttade vi tillbaka 1989.

Intervjuare [00:22:59]: Ja vad sa barnen då?

Talare [00:23:01]: Ja barnen hade börjat skola i Israel men deras pappa hade flyttat till Israel några månader innan och det var också bra gjort för då hade jag min dotter som gav mig ingen ro hon hela tiden ville till pappa om jag sa till henne kan du göra det här eller det här? Ja jag gör det om du lovar att vi ska åka till pappa.

Intervjuare [00:23:32]: Så de ville flytta till Israel?

Talare [00:23:34]: Till Sverige.

Intervjuare [00:23:35]: Jaha han flyttade tillbaka tidigare?

Talare [00:23:37]: Ja, ja.

Intervjuare [00:23:40]: Men kände du igen dig själv i det här att familjen var splittrad?

Talare [00:23:43]: Visst.

Intervjuare [00:23:43]: Och att ni flyttade och...

Talare [00:23:45]: Fast att det var kort tid.

Intervjuare [00:23:49]: Jaja men jag tänker från att du har varit delvis uppvuxen i Marocko och sen så växte du upp i Israel och dina döttrar då är delvis uppvuxna i Sverige och Israel och sen tillbaka till Sverige alltså det här...

Talare [00:24:01]: Ja jag har en dotter och en son.

Intervjuare [00:24:03]: Jaså en son okej.

Talare [00:24:04]: Ja det är inte lätt, det är inte lätt men samtidigt man kunde också se att de var väldigt eh, open minded kan man säga de kunde hebreiska, de kunde, de lärde sig svenska fort. Jag minns att min son, eh när vi gick till kvartssamtal i skolan, då visste lärarinnan första gången att egentligen han kunde inte svenska och kunde inte läsa och skriva för fyra eller fem månader alltså det gick så fort för honom.

Intervjuare [00:24:55]: Vilket språk pratade du med dem?

Talare [00:24:58]: Vi, jag pratade hebreiska och svenska samtidigt för att de skulle inte glömma.

Intervjuare [00:25:03]: Och din man pratade?

Talare [00:25:05]: Ja han pratade svenska.

Intervjuare [00:25:07]: Och du pratade aldrig franska med dem?

Talare [00:25:10]: Eh min dotter hon blev sur på mig varför har jag inte talat franska med henne?

Intervjuare [00:25:16]: Ja [Skrattar].

Talare [00:25:17]: Men vet du på den tiden under 70-talet så man trodde att skulle man prata mer än ett språk så skulle barnens huvud spricka [skrattar].

Intervjuare [00:25:32]: Jag vet [skrattar].

Talare [00:25:33]: Så det var inte lätt men hon kunde i alla fall två språk.

Intervjuare [00:25:41]: Och du vad gjorde du sen av dina universitetsstudier? Arbetade du?

Talare [00:25:47]: Jag fortsatte att studera ännu mer jag studerade vid Göteborgs universitet minst 10 år, jag tog en fil.mag. i franska, i religionsvetenskap, läste svenska, jag hade en fil.mag. från Israel som också räknades i Sverige i litteraturvetenskap, pedagogik, så jag jobbade som lärare i judiska församlingen eh jag var guide i synagoga i minst 17 år, tagit hand om alla grupper så man kan bara räkna för det var en tid alla som gick sista året i gymnasiet det låg i deras schema att de ska besöka synagogan och det gjorde dom. Jag jobbade som lärare och även ett år som vikarierande för min väninna på Göteborgs universitet och undervisade i hebreiska.

Intervjuare [00:27:06]: Men det har hela tiden varit kring den judiska kulturen och religionen och språket och det har varit väldigt knutet eller legat nära?

Talare [00:27:14]: Mest även när jag skrev mina eh uppsatser till universitet inte tala om religionsvetenskapsuppsatser men franska så jag försökte alltid hålla mig till det judiska, det gjorde jag.

Intervjuare [00:27:37]: Hur har det varit att växa eller den judiska identiteten verkar väldigt viktig att ha den i Göteborg hur har det fungerat? Umgås du mycket med andra judar eller har du icke-judiska vänner eller har du känt att du har blivit accepterad eller har du varit diskriminerad eller hur har det varit att leva i Göteborg?

Talare [00:28:05]: Jag ska säga att jag har aldrig känt mig diskriminerad, aldrig. Jag har många vänner som är icke-judar, många som är judar, jag är medlem i judiska församlingen i Göteborg eh har varit mycket aktiv, fortfarande aktiv men inte så mycket som jag var förr i tiden och fortfarande har jag många, samma vänner till och med som är inte judar och vi älskar varandra och mitt motto är tolerans. Eh nu när vi firade den judiska påsken alltså samtidigt i år blev det att det som vi kallar "lejl haseder" påskafton var i fredags som var långfredagen och vid vårt bord är det varje år en präst som är gäst hos oss han har översatt min andra bok till svenska, från hebreiska till svenska, och sen alltså innan dess och efter det

vi är goda vänner och det är han som läser mest på hebreiska under hela kvällen så och vi hade ett par kristna till och så brukar vi göra alltid, vi är bjudna till alla, alla är bjudna till oss.

Intervjuare [00:29:58]: För jag har förstått det som att det här Interreligiösa centret handlar mycket om att leva tillsammans och respekt för varandra.

Talare [00:30:05]: Precis.

Intervjuare [00:30:07]: För det är flera religioner inblandade?

Talare [00:30:10]: Ja jag har varit med om det Interreligiösa rådet sedan det startade, jag var med och demonstrerade för att moskén skulle byggas, den fina Göteborgs moskén, för att min livsfilosofi är respekt för andra. När jag tog hand om ungdomar i synagogan under 17 år så brukade jag säga såhär eh vi har en bönesjal som är helig för judar, det finns en bönematta som kanske är helig för muslimer.

Intervjuare [00:30:59]: Ja just det.

Talare [00:31:01]: Det finns korset som är heligt för kristna och om jag inte vill att någon ska trampa på mina heliga saker så ska jag inte trampa på någon annan och det kallas för tolerans och respekt så talade jag dag efter dag.

Intervjuare [00:31:22]: Men hur ser du på det som händer i Göteborg när man pratar om att det är en så segregerad stad och att grupper lever för sig och det finns just brist på den här toleransen, det är vi som har rätt och ni som har fel.

Talare [00:31:35]: Alltså det är det som är fel alltså att säga jag har rätt mera än någon annan det går inte, det går inte, vi är alla lika vi får respektera varandras olikheter. Någon måste komma fram och säga dag efter dag dessa ord i något tv-program eller skriva i någon tidning det är någonting som jag bara nu tänker på för det är det som är viktigt.

Intervjuare [00:32:09]: Ja.

Talare [00:32:11]: Mitt är mitt och ditt är ditt och vi ska respektera varandra.

Intervjuare [00:32:16]: Man pratar om att staden håller på att faller sönder ännu mer och att det blir som olika delar som inte har någon kontakt med varandra utan...

Talare [00:32:27]: Det kräver utbildning och jag tror också att det görs mycket men du vet eh befolkningen har vuxit väldigt fort.

Intervjuare [00:32:39]: Ja men är du orolig? Känns det eller i och med att du själv har ju kommit hit och vet hur det är att komma till ett främmande land. Vad tänker du om de som kommer nu och det är ju inte helt enkelt.

Talare [00:32:52]: Nej men det är en tidsfråga.

Intervjuare [00:32:55]: Ja okej.

Talare [00:32:57]: En tid med mycket energi man måste satsa och ge allt vad man kan för att det ska gå ihop det är bara så och tyvärr folk blandar det ena med det andra, alltså att de blandar politik med judendomen, Israels politik med judendomen och det, det är ungefär som att om det är någon katastrof med terrorattack då kan man inte heller skylla på alla människor, det går inte. Eh men vi har en tendens att skylla på en viss grupp. När den norske mannen, vad heter han?

Intervjuare [00:33:56]: Breivik?

Talare [00:33:59]: Ja när han gjorde det han gjorde vi skyllde inte på hela norska, Norge, det gjorde vi inte så du ser människor dras till saker och ting utan logik.

Intervjuare [00:34:18]: Men om man tänker på till exempel muslimer så kan man säga att om det har skett en terrorattack och då blir islam attackerat men alla är ju inte så men då blir alla muslimer, det var det du menade med att Breivik fick inte stå för alla norrmän men det som är främmande kan vi då lägga all skuld på, var det så du menade?

Talare [00:34:39]: Ja jag tror det är så.

Intervjuare [00:34:41]: Ja det som vi inte känner till kan vi dra över en kam.

Talare [00:34:47]: Och det är orättvist också mot dem andra det är så för att vi har inte skyllt på hela norska folket.

Intervjuare [00:34:57]: Nej och vi säger ju inte ja norrmän är sådana.

Talare [00:35:01]: Nej och det får vi lära oss från det exemplet.

Intervjuare [00:35:08]: Ja det är sant, mm. Jaha då ska vi se då ska jag titta på mina frågor här. Trivs du i din stadsdel där du bor?

Talare [00:35:25]: Eh som sagt så bor jag i Eriksberg sedan fyra år tillbaka, jag tycker mycket om området där jag bor eh jag älskar vatten och så kan jag titta på vatten hur mycket jag vill för att komma hit så tog jag färjan.

Intervjuare [00:35:52]: Ja.

Talare [00:35:54]: Så det är en härlig känsla och man tar en promenad och det är inga bilar som åker in och när det är vackra dagar med soliga och varma dagar så kommer väldigt mycket folk till eh Eriksberg eh okej min lägenhet är ganska liten och finns inte plats för alla mina böcker [skrattar] men man får gallra då och då du vet det är aldrig tillräckligt med plats.

Intervjuare [00:36:32]: Nej speciellt inte för böckerna [skrattar].

Talare [00:36:37]: Precis, precis.

Intervjuare [00:36:38]: Är det något som inte är bra där?

Talare [00:36:42]: Eh nu när jag är pensionär så som sagt jag är mycket upptagen med mitt skrivande och alla föreningar och så men när jag vill gå till något möte med musik eller kultur då måste jag ta två bussar för att komma till Wieselgrensgatan till exempel och det hade varit trevligt om det fanns där någonting man bara kan gå till fots men det kommer, jag är säker på att det kommer för den stadsdelen där i Eriksberg den har vuxit jättefort.

Intervjuare [00:37:29]: Och växer fortfarande.

Talare [00:37:32]: Och växer fortfarande så säkert kommer det att bli bättre säkert.

Intervjuare [00:37:39]: Man säger ofta att sådana nybyggda områden att det finns en oro i början innan det har satt sig, upplever du att det finns en sådan oro eller liksom vilshenhet eller hur man ska uttrycka det?

Talare [00:37:55]: Nej inte på det sättet kanske att man inte kan alla regler men man lär sig så småningom.

Intervjuare [00:38:04]: Ja jag vet att det var någon som sa att precis det du säger att det skulle vara mer liv på kvällarna i och med att Chalmers och universiteten och allting ligger där så händer det mycket på dagarna och det finns en hel del arbetsplatser men på kvällarna så är det bara som, då dör det.

Talare [00:38:22]: Jaha och ändå där Chalmers är det är Lindholmen och det är ändå mycket mer liv än där jag bor.

Intervjuare [00:38:31]: Jaha du bor längre bort?

Talare [00:38:33]: Ja och på somrarna så finns det småbåtar där och stora och affärer och man kan, tyvärr var det inte många varma dagar men ändå, ändå.

Intervjuare [00:38:51]: [Skrattar]. Eh om du fick önska dig precis vad som helst ändra på ditt liv hur du ville hur skulle du, vad skulle du, hur skulle du vilja att det var då?

Talare [00:39:12]: [Skrattar] Eh ja kanske det kommer att bli att om det tar nu fem timmar att resa från Göteborg till Tel Aviv så kanske en dag kommer det att bli att det bara tar en timme [skrattar]. Att det ska finnas broar så att man kan gå från ena sidan till den andra på nolltid mellan Eriksberg och stan men det kommer, det kommer. Så...

Intervjuare [00:40:00]: Känner du, är du nöjd med ditt liv?

Talare [00:40:03]: Eh du vet jag är nöjd men jag, jag tänker alltid på jag måste göra bättre.

Intervjuare [00:40:18]: Jaha.

Talare [00:40:19]: Ja jag måste ju det, alltså de kabbalistiska, mystiska, kabbalistisk mystisk filosofi frågar liksom att vad är anledningen till att jag är på denna jord?

Intervjuare [00:40:39]: Ja.

Talare [00:40:40]: Varför, varför just jag? Varför blev jag inte bara något missfall? Det är för att göra någonting, uträtta någonting eeh igår besökte jag en äldre kvinna en judinna och som jag sa till dig den här veckan är påsk, judisk påsk, och det vill säga att under den här veckan äter vi inget bröd.

Intervjuare [00:41:12]: Jaha.

Talare [00:41:14]: Bara osyrat bröd och det var första gången jag besökte henne jag har pratat med henne i telefon många gånger och så kommer jag in och hon hör inte bra och jag kommer med ett paket "matsa" bröd alltså det här "matsa" och den stackars satt och åt med sina tänder två, tre stora skivor "matsa" och det låter och då tänkte jag varför just igår jag skulle gå till den här kvinnan? Det finns ingen slump, den kvinnan hade vuxit i ett ortodoxt alltså religiöst hem judiskt hem på grund av andra världskriget och allt möjligt så flyttade hon till Sverige. I den lägenheten har hon bott i Mölndal i 50 år och så plötsligt kommer en tid att hon inte visste att det var "chamets" hon hade bröd hemma något som hon skulle aldrig tänka sig om hon hade varit yngre eller bättre, friskare. Hon har en bror som brukade ta hand om henne men han är också dålig så jag tänkte Gud alltså det är som att jag blev skickad dit. Hon uppskattade det så mycket fast att hon ändå var bitter hon uppskattade det så mycket för när hon var frisk då besökte hon många sjuka, hon satt i eeh styrelse i judiska församlingen, socialstyrelse, hon har inga barn och så plötsligt är man där och inte vet om det är "chamets" eller inte och så kommer jag det är inte att jag ger mig komplimang men jag talar som neutral så om man tror på Gud eller inte det är en annan fråga men att jag blev skickad till den här kvinnan för att påminna henne att det är "chamets" det var stort.

Intervjuare [00:44:09]: Ja det förstår jag. Var det din, vad är meningen med livet?

Talare [00:44:20]: Ja precis, det är meningen med livet alltså sedan 1990, alltså -89 kom vi till Sverige 1990 sedan dess har jag tänkt har Gud satt mig här på den här delen av jorden då måste det finnas någon mening och sedan dess tills idag det är jag som gör de judiska inskriptionerna, texten på judiska gravar.

Intervjuare [00:45:00]: Jaha.

Talare [00:45:01]: Alltså en del judar vill ha sitt namn eller dödsdatum eller födelsedatum på hebreiska, jag skriver det på hebreiska och stenmonteringen som vi samarbetar med han får texten numrerad och så gör han det och då känns det gott jag är här för någon uppgift.

Intervjuare [00:45:32]: Ja du har hittat din uppgift här?

Talare [00:45:33]: Ja och samma sak när efter att jag eh när jag lämnade arbetet som guide i Göteborgs, i synagogan och skrev en bok som heter När Gud blundar om religiösa frågor, om judendomen för då de böckerna som fanns jag gick igenom alla, läste igenom alla böcker och

de kapitel som fanns om judendom så var det man gör si man gör så och det var ganska ointressant om man inte har vanan men då skrev jag en roman nästan om judendomen och religion och tacksamhet och tro.

Intervjuare [00:46:38]: Nästan som lärobok då eller?

Talare [00:46:40]: Den är både och man använder det till studier och man har det som roman, den finns på biblioteket.

Intervjuare [00:46:54]: Jaha då ska vi se om det är någonting som jag har missat. Hur rör du dig i Göteborg? Mellan vilka platser? Är det några platser som är viktigare, speciellt viktiga för dig och hur rör du dig i staden?

Talare [00:47:13]: Det som är bra i Göteborg och jag tycker mycket om Göteborg på grund av detta det är att även om det är en kanske mellanstor stad man har kontroll, jag kan åka från öst till väst och runt och klara mig och hitta vägen. Den är inte så himla stor att jag inte klarar av och den är inte så liten så att den blir tråkig utan det är precis storleken som passar mig som jag tycker om.

Intervjuare [00:47:57]: Var bodde ni innan ni flyttade till Eriksberg?

Talare [00:47:58]: Vi bodde i Johanneberg och det var bara att ta trapporna till Götaplatsen och innan dess bodde vi i Kungshöjd och det var också mycket bra plats och innan vi flyttade till Israel vi bodde i Lerum.

Intervjuare [00:48:20]: I Lerum jaha.

Talare [00:48:21]: Och vi har fortfarande våra vänner i Lerum och vi har fortfarande kontakt med varandra.

Intervjuare [00:48:29]: Jaha [skrattar] och nu idag så förstår jag att du rör dig mycket in till centrum från Eriksberg, du åker båten över och så är det synagogan är väl en sådan plats då förmodar jag?

Talare [00:48:44]: Ja, ja.

Intervjuare [00:48:46]: Finns det andra platser som är viktiga för dig i Göteborg?

Talare [00:48:49]: Götaplatsen, min dotter bor i Jakobsdal där bakom Liseberg. Min son bor på Danska Vägen.

Intervjuare [00:49:07]: Ja det är ganska nära.

Talare [00:49:11]: Ja så vi håller oss runt.

Intervjuare [00:49:32]: Ja alltså vi har fått med väldigt mycket av det som jag ville veta är det någonting som du tycker är, känns som att vi inte har pratat om som du skulle vilja ta upp,

som du skulle vilja tillägga?

Talare [00:49:47]: Ja eh vi talade om synagogan nu är det några år sedan att vi har bildat en förening som heter FEJ som innebär Föreningen Egalitär Judendom och det innebär att kvinnor och män har samma uppgifter inom gudstjänsten, även om i den ortodoxa synagogan, eller det som vi har jag var den första eller enda, inte enda men första kvinnan som läste i bibelns ord även om det var ortodox och skild män för sig och kvinnor för sig. Men nu har vi den egalitära och jag har personligen, jag vet precis hur det är att vara ortodox och leva ortodoxt och jag respekterar precis som jag respekterar judar och kristna, muslimer och bahá'í och allt möjligt, men jag är övertygad om att det sättet att ha sina gudstjänster, sina möten den utvecklar väldigt mycket alltså de som, män och kvinnor, de männen som inte tycker om att gå till det ortodoxa, till det sättet de får chans att komma till det egalitära, och kvinnor som förr var ganska passiva bara sitter och läser tyst för sig själva får nu en chans att läsa högt, förbereda sig och tillägg av kunskaper och det ger mig mycket glädje. Fast att som allt annat jag får höra folk som är emot men så är det vi kan inte ha allt perfekt, vi måste kämpa.

Intervjuare [00:52:21]: Ja det låter som att behålla tradition men ändå utvecklas.

Talare [00:52:25]: Ja precis.

Intervjuare [00:52:28]: Och hitta balansen där. Vad fint tack, ja men då är vi klara.

Talare [00:52:34]: Ja.

Intervjuare [00:52:36]: Tack.

[bandningen slutar]